Evropa je strategicky závislá na dovozu plynu z RF. Jaderné elektrárny tu závislost snižují, míní český expert

- CZ24 News | 21. února 2021

Vláda Andreje Babiše v pátek 19. února projednávala ve třetím čtení zákon o přechodu ČR k uhlíkové neutralitě. Zákon má stanovit i způsob financování stavby nového bloku JE Dukovany. Ve druhé části komentáře pro Sputnik hovoří energetický expert Hynek Bean o odbornosti Čechů v jaderných technologiích, energetické bezpečnosti a ruském plynu.

Sputnik: Minulý týden Vláda ČR nestihla projednat „zákon o přechodu ČR k nízkouhlíkové energetice“, tzn. Lex Dukovany, který by umožňoval výstavbu nového bloku JE. Jednání i datum vyhlášení výběrového řízení na stavbu nového bloku se již několik měsíců odkládá. Kolik času podle Vás má Česko navíc, aby potenciální dodavatelé stihli přípravu tendru a plánované dokončení stavby bloku do roku 2036?

Ing. Hynek Beran: Elektrárna Dukovany byla zprovozněna v letech 1985 až 1987. Ve skutečnosti nejde o „přechod“, ale *udržení stávajícího energetického mixu*, v roce 2036 bude té elektrárně 50 let. Technologie je solidní a experti se shodují, že po stránce technické reaktory vydrží ještě nejméně dalších 10 let i déle, jsou pravidelně kontrolovány a jediné, co by možná chtělo modernizovat, jsou kabely a řídicí systémy. Ale nevíme, jak dlouho nám déle jak 50 let nechá ta zařízení Evropská unie, nebýt Francie, která má podobný problém, vznikl by tlak od našich sousedů zavírat je už o deset let dříve, tedy v roce 2025, což by pro nás byla katastrofa.

Začít něco v té věci dělat doporučovala již první Pačesova komise v roce 2008 (nezávislá odborná komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu, která byla zřízena v roce 2007 – pozn.red.), o sedm let později schválila vláda Státní energetickou koncepci, jejíž je jaderná energetika součástí, uplynulo dalších šest let a stále nestavíme. Nicméně pana Míla, současného vládního zmocněnce, považuji za schopného a věřím, že s tím pohne. Osobně

budu jakémukoli termínu věřit, až uvidím staveniště. Jsem technik a zatím je to pro mne stále v rovině úvah, je v tom řada pnutí vnitřních i mezinárodních, až se začne něco stavět, můžeme to začít monitorovat.

Zatím je to stále spíše o politice než o té energetice, a to není můj obor. Každé strategické rozhodnutí potřebuje ale stabilní politické klima. Možná nám paradoxně pomohou neblahé zkušenosti z covidu pochopit, že jsme všichni v jedné zemi, a ne v jedné rozhádané koalici, a že si máme něco postavit všichni společně pro další generaci. Pokud se o tom začne seriózně jednat po volbách, bude to možná lépe, vždyť tu ani nemáme garnituru, která by se dohodla na tom, jak budou chodit děti do školy. Těch dětí a mládeže jsou přitom dva miliony, dvacet procent národa. Myslíte, že se v takovémto klimatu něco užitečného může postavit?

Když si třeba dokážeme společně uvědomit, že jde dnes také o zdraví, vzdělání a také duševní vývoj celé nové mladé generace, třeba nám zanedlouho dojde, že by měla také mít čím topit a svítit.

MPO by podle opozičních poslanců smělo smlouvu o výkupu elektřiny z Dukovan uzavřít pouze v souladu s ústavním zákonem o bezpečnosti. Lidovci by chtěli do zákona vložit ustanovení, podle něhož by ministerstvo průmyslu a obchodu nesmělo uzavřít smlouvu o výkupu, která by mohla ohrozit životní nebo strategický zájem podle Bezpečnostní strategie ČR. Ministerstvo by si kvůli tomu mělo vyžádat předem stanovisko všech zpravodajských služeb České republiky. Co si o tomto návrhu myslíte?

Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky č. 110/1998 Sb. je především o nouzovém a případně válečném stavu, nikoli o dostavbě jaderných zařízení. Koneckonců mi tu takový speciální zákon chybí, již v roce 2008 jsme navrhovali Zákon o státním jaderném podniku, který by to řešil celé.

Když se ptáme na to „geopolitické riziko“, největší není v tom, odkud si postavíme reaktor, ale především v tom, že někdo zavře kohout se zemním plynem. Po dostavbě Nord Streamu 2 energetická závislost Evropy na Rusku ještě vzroste, zejména když bude ten dovážený plyn za rozumnou cenu. Pak jej některé státy začnou ve větším měřítku pálit i na elektřinu a používat ji na „čistou mobilitu“, takže se může stát, že na dovozu ruského plynu bude nakonec závislá i část dopravy v Německu. I z tohoto důvodu je pro naši zemi výhodnější jaderné řešení, být závislý na ekonomice jednoho státu, který je závislý na surovině druhého státu, je dvojnásob nebezpečné, je lépe je mít dobré vztahy na oba směry, jsme přeci jen ve středu Evropy.

Pokud to bude zařízení v naší zemi ovládané našimi odborníky i managementem, není nejdůležitější, kdo ten reaktor postaví. Důležité je, abychom jej byli schopní samostatně udržovat a ovládat, ale na to jsme zvyklí, pro českou technickou inteligenci toto nepřestavuje problém. *V Dukovanech ani v Temelíně nejsou ruští, ale čeští ředitelé*, na rozdíl od automobilek, bank nebo některých energetických společností. S takovým modelem se pro českou jadernou energetiku ani nepočítá. Palivové články se dají vyrobit v několika zemích světa, kdyby si snad někdo myslel, že to umějí jenom v Rusku, tedy na rozdíl od zemního plynu si je můžeme celkem jednoduše objednat i jinde.

Zajímal by mě názor odborníků ze zpravodajských služeb na geopolitickou situaci po dostavbě Nord Streamu 2. Podobně jako elektrony nezmění barvu a vývozem z Temelína do Rakouska se z těch jaderných elektronů nestanou zelené, tak ani molekula metanu cestou z Ruska přes Německo nezmění identitu a bude to stále ruský zemní plyn. Máme mít bezpečnostní koncepci podobnou jako Švýcarsko, anebo věřit tomu, že nás závislost na jednom státě a jeho ekonomice uchrání od všech

možných světových rizik?

Krom toho, kdybychom namísto jaderného zařízení užívali k výrobě elektřiny ruský plyn, je to stále fosilní palivo a neplnili bychom závazky bezemisního energetického mixu EU. Pokud chceme mít energii před rokem 2040 bez CO2, vlastně ani jinou technickou možnost v současnosti nemáme.

Jaderná energetika a český průmysl

Před sto lety mělo nově vzniklé Československo z původní monarchie 25 % obyvatel, soběstačné zemědělství a 65 % průmyslu. Byl to jeden z nejvyspělejších států, proto byl o něj a jeho továrny v průběhu války i po ní tak velký zájem. Mírové zpracování jaderné energie je jednou z nejvyspělejších disciplín naší současné civilizace. Byla by velká chyba se takového odvětví vzdávat. Zpracování dílů k automobilům mohou dělat po zácviku na kterémkoli kontinentě, ale tohle ne, my dokonce nepotřebujeme zácvik ani na tu jadernou elektrárnu, protože je umíme nejenom obsluhovat, ale z velké části i konstruovat a kompletně udržovat.

Na pravidelnou údržbu reaktorů a výměnu paliva žádná ruská firma nejezdí, děláme si ji sami. Když se staví nové zařízení, znamená to i rozvoj dalších odvětví, třeba i halový jeřáb nebo pancéřové dveře mohou vyrobit naše firmy, anebo je „levněji“ dodat někdo třeba z Indie. Část našich firem stále nějaká zařízení k existujícím elektrárnám dodává a některé je i vyvážejí, Rusko nevyjímaje, protože je to pro nás zajímavý trh. Jaderná elektrárna není klasický „nákup“, je to složitý organismus a součást společnosti i její průmyslové infrastruktury. Ale maximalizace účasti českých firem tu jako jedno ze zásadních kritérií zaznívala a zaznívá.

Co bych dále žádal od kteréhokoli zájemce o náš jaderný program je nikoli pouze účast českých odborníků a kvalifikovaných firem na výstavbě a další provozování jaderné elektrárny v naší zemi našim personálem, ale i obnovení našeho jaderného průmyslu a jeho účast na zahraničních trzích takového průmyslového partnera. Včetně obnovení školství v těchto oborech a aktivní výchovy odborníků. Takové prvky mají obvykle vyšší přidanou hodnotu než montovny pro automobilový průmysl.

Na rozdíl od řady jiných oborů v jaderném průmyslu ani ve výrobě zařízení pro takový průmysl certifikovaných není hlavním kritériem levná pracovní síla, ale kvalifikovaná pracovní síla, a ten obor má vysokou přidanou hodnotu.

BIS ČR delší dobu definuje Rusko jako strategickou hrozbu a v poslední zprávě se vyjádřila proti zásahu RF do strategické významné sféry energetiky. Hrozilo by to z technického a provozního pohledu, pokud celý blok budou řídit čeští odborníci? Jak se s podobnou údajnou hrozbou ČR vypořádala v Temelíně, když všechny bloky byly postavené na sovětských/ruských technologiích?

My ale v tom vlivu Ruské federace žijeme. Německo a část Evropy kolem je závislá na dovozu ruského plynu. Dokonce i stabilita elektrických sítí a rizika blackoutu jsou kompenzována plynovými elektrárnami. Tedy nejenom teplo, ale i částečně stabilita dodávek elektřiny je v sousedním státě na tom ruském plynu závislá, a závislost se bude dostavbou nového potrubí logicky navyšovat. Pokud toto zpravodajci vnímají jako strategickou závislost, správně činí, je to tak. Jaderné elektrárny naopak takovou geopolitickou závislost zmírňují, pokud je ovládáme my sami, což je ale náš případ, a jsme na palivu nezávislí. Paroplynový cyklus si u nás můžeme objednat od více dodavatelů, ale jeho palivem bude s největší pravděpodobností ruský zemní plyn.

Nejsem politik, ale v technické oblasti proti ruskému reaktoru vůbec nic nemám, protože je to světová špička, a to dlouhodobě, je to podobné, jako kdybych odmítal třeba Mercedes, protože se vyrábí v Německu, a žádal auto z jiné země nebo jiného kontinentu. Pokud jde o tu hospodářskou závislost, jak již bylo řečeno, v jedné takové už žijeme a bude se v Evropě v následujících letech a možná i dekádách zřejmě navyšovat. Je tedy na našem technickém umu a ekonomické diplomacii, abychom dojednali vhodné zařízení s vhodným dodavatelem, a určitě i na těch tajných službách, aby udržely v tomto naši nezávislost. Jak abychom nebyli závislí na jaderné lobby kterékoli velmoci, ale také abychom nebyli manipulováni do energetického područí dováženého fosilního paliva a zbaveni možnosti samostatné energetiky. Krom se nové ruské reaktory se staví i v jiných evropských zemích, takže zas nejde o nic neobvyklého.

Nutné je, abychom si pro nás vybrali toho nejlepšího dodavatele a pluralita nabídek je pro nás dobrou vyjednávací pozicí. Nutné si je uvědomit, že poptává český stát a že nejde o „privatizaci“ energetiky, kde by do té elektrárny po dostavbě zasedli cizí ředitelé a začali nám diktovat, co v tom oboru máme dělat a jaké poplatky platit. Možná to u nás je v jiných energetických oborech, ale ta jaderná je zatím stále státní a plně v českých rukou. V tomto smyslu bych doporučil i zákon z předchozího dotazu. Nebo si snad dokážeme představit, že bychom u nás postavili americký nebo ruský reaktor a poté prodali ČEZ nějakému arabskému ropnému kapitálu? Ve skutečné energetické bezpečnosti nejde tolik o to, kdo nám takové zařízení postaví, samozřejmě pokud půjde o bezpečnou a certifikovanou technologii, ale o to, abychom s ním vládli technicky i vlastnicky. Tedy že je budou ovládat čeští odborníci a také že se nebude jaderné zařízení „privatizovat“, jako se stalo v teplárenství, plynárenství, vodárenství nebo u řady energetických sítí. V tomto případě bych národní energetickou bezpečnost do nějaké zákonné normy určitě doporučil.

Zdroj: https://cz.sputniknews.com/